216

REGEN.

DE VERWORDING ONZER INDISCHE STRIJDKRACHTEN.

VI:-
396

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De verwording onzer Indische Strijdkrachten

DOOR

REGEN

ende
nderden
ilde men
e consuls
of aanval
er van den,
stelde zich
een doz de
n de haliet
Wel-

ROTTERDAM
NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
MCMXXI

5

BAT

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 1-07-2010
Nomor Induk : 1257/PN-Museum/2010
BIB - ID : 0599960
ITEM - ID : 0109111403
Asal : Museum Pusat

DE VERWORDING ONZER INDISCHE STRIJDKRACHTEN

DOOR REGEN

Vergelijkingen mogen soms hatelijk zijn, zij zijn steeds leerzaam.

Wanneer ik hier in een vergelijking treed onzer Indische strijdmacht met die eener andere mogendheid, dan kies ik daarvoor bij voorkeur die van het Romeinsche rijk, als zijnde een der in de geschiedenis meest op den voorgrond tredende koloniseerende mogendheden en omdat ik bij de bestudeering zijner geschiedenis getroffen werd door de groote overeenkomst der oorzaken, die leidden tot de geleidelijke verwording zijner strijdkrachten, waardoor de ineenstorting van het rijk mogelijk werd, en die welke de weerkracht van ons Indische leger ondermijnen.

De wording der Romeinsche strijdmacht vond plaats op een tijdstip, toen belastingen en begrootingen nog onbekende zaken waren, de staat dus slechts zulke krijgers gebruiken kon, die niets kostten. Dientengevolge drukte de weerplicht niet op alle burgers doch slechts op dezulken, die in staat waren zich voor den krijg uit te rusten. De niets bezittende proletariër bleef van den krijgsdienst bevrijd. Plunderden Volsker of Etruskers de Romeinsche akkers of wilde men als weerwraak de hunne verwoesten, zoo riepen de consuls zoovele weerplichtigen op als zij voor verdediging of aanval noodzakelijk achtten. De boer nam schild en speer van den wand, hing den gevuldenbroodkorf op den rug en stelde zich in het gelid. Daar de kampplaats zelden meer dan een dozijn mijlen van zijn deur verwijderd was, kon men de Vel-

koesteren, over eenige dagen r thuis te zijn. Duurde de veldtocht langer dan aanvanl gedacht was, en begon de broodkorf leeg te worden, d uurde men eenvoudig een boodschap naar huis en moe f zoon kwam in de legerplaats den leegen korf met ollen verwisselen. Na het einde van den veldtocht bega e krijgers zich weder huiswaarts en waren, in geval diensten weder noodig waren, even snel weder gere r den krijg.

Slechts zoolang als de oorl n de onmiddellijke nabijheid van Rome gevoerd wer kon deze toestand zonder bezwaar blijven bestaan, doch Romeinsche taaiheid bleef men aan deze inrichting van krijgswezen vasthouden, lang nadat de toestand, die hn het leven geroepen had, veranderd was.

Naarmate Rome zijn gebiedbreidde en zijne legers verplichtte in steeds meer verwije streken te vechten, hield de mogelijkheid op voor zijnegslieden, om zich uit eigen middelen te onderhouden. De t was verplicht voor hunne verpleging te zorgen, ja, bes zelfs tot het betalen van soldij, zoodat ook in Rome dstheid erkend werd van de leer, dat tot het voeren van og geld en nog eens geld benoodigd was.

Bij dit alles bleef het volle icht van den weerplicht op den landbouwer, den grondb er rusten. Slechts in den alleruitersten nood ging men toe over, den proletariër op te roepen en op staatskost t te rusten.

Ten tijde dat Rome nog o voerde met zijne naaste buren scheen het niet meer d tuurlijk, dat de boer, die door het plunderen van zijn a n het wegdrijven van zijn vee het meest benadeeld wer verdediging van have en goed zelf de wapenen opnam. was deze plicht toenmaals oo bijzonder drukkend niet, de oorlogen zich meest aalden tot korte zomervelden.

Dit veranderde echter, toen nische oorlogen het rijk

dwongen, zijn geheele weerkracht tot het uiterste in te spannen. Gedurende lange jaren was nu de boer gedwongen zijn akker in den steek te laten, zijn huisgezin leed intusschen gebrek en verviel in schulden en keerde hij eindelijk naar huis terug, dan was dikwijls uit den welgestelden boer een proletariër geworden.

Terwijl op deze wijze de kleine landbezitters door den weerplicht geruïneerd werden, was de bezitlooze proletariër nog altijd van den krijgsdienst uitgesloten. En toch waren soldij en buit, welke de verarming van den boer slechts in enkele gevallen vermochten te verhinderen, voor den proletariër begeerenswaard genoeg, om zich met vreugde bij de strijdmacht te doen inlijven zoo hem de gelegenheid geopend werd.

Aan dezen toestand werd door Marius den boerenzoon, die wist waaraan de ellende onder de kleine grondbezitters voornamelijk te wijten was, een einde gemaakt, doordat hij den weerplicht tot een algemeene maakte en in de eerste plaats hen, die zich vrijwillig daartoe aanboden, bij het leger inlijfde. Schijnbaar was deze nieuwe maatregel zeer onbeduidend; het was niet eens noodig hem middels een wet in te voeren, want ten allen tijde hadden de consuls het recht gehad, de proletariërs op staatskosten te wapenen.

Was het tot dusver de gewoonte geweest deze lieden slechts in den uitersten nood bij het leger in te lijven, Marius deed het zonder deze noodzaak en verhief aldus tot regel wat tot dusverre uitzondering was. De maatregel bleek zoo populair te zijn, dat zijne opvolgers, ofschoon wettelijk niet verhinderd tot de vroegere wijze van legervorming terug te keeren, zich genoopt gevoelden hem na te volgen.

Onbeteekenend als deze nieuwe wijze van legervorming oppervlakkig beschouwd scheen, zoo beduidde zij in werkelijkheid toch niets minder dan een geheelen ommekeer in de samenstelling der Romeinsche strijdkrachten, die niet naliet spoedig ook op de politiek haar invloed te doen gelden. Wel-

dwongen, zijn geheele weerkracht tot het uiterste in te spannen. Gedurende lange jaren was nu de boer gedwongen zijn akker in den steek te laten, zijn huisgezin leed intusschen gebrek en verviel in schulden en keerde hij eindelijk naar huis terug, dan was dikwijls uit den welgestelden boer een proletariër geworden.

Terwijl op deze wijze de kleine landbezitters door den weerplicht geruïneerd werden, was de bezitlooze proletariër nog altijd van den krijgsdienst uitgesloten. En toch waren soldij en buit, welke de verarming van den boer slechts in enkele gevallen vermochten te verhinderen, voor den proletariër begeerenswaard genoeg, om zich met vreugde bij de strijdmacht te doen inlijven zoo hem de gelegenheid geopend werd.

Aan dezen toestand werd door Marius den boerenzoon, die wist waaraan de ellende onder de kleine grondbezitters voornamelijk te wijten was, een einde gemaakt, doordat hij den weerplicht tot een algemeene maakte en in de eerste plaats hen, die zich vrijwillig daartoe aanboden, bij het leger inlijfde. Schijnbaar was deze nieuwe maatregel zeer onbeduidend; het was niet eens noodig hem middels een wet in te voeren, want ten allen tijde hadden de consuls het recht gehad, de proletariërs op staatskosten te wapenen.

Was het tot dusver de gewoonte geweest deze lieden slechts in den uitersten nood bij het leger in te lijven, Marius deed het zonder deze noodzaak en verhief aldus tot regel wat tot dusverre uitzondering was. De maatregel bleek zoo populair te zijn, dat zijne opvolgers, ofschoon wettelijk niet verhinderd tot de vroegere wijze van legervorming terug te keeren, zich genoopt gevoelden hem na te volgen.

Onbeteekenend als deze nieuwe wijze van legervorming oppervlakkig beschouwd scheen, zoo beduidde zij in werkelijkheid toch niets minder dan een geheelen ommekeer in de samenstelling der Romeinsche strijdkrachten, die niet naliet spoedig ook op de politiek haar invloed te doen gelden. Wel-

bleven deze boeren, niettegenstaande zij nederlaag op nederlaag leden, ten slotte overwinnaar.

De reden hiervan lag in den taaien moed der Romeinen, die zich door geen nederlagen lieten ontmoedigen en in de geschiktheid waarmede zij de lessen van den vijand ontvangen, in practijk brachten. Voorts, en in niet geringe mate, in hun weersysteem, dat van ieder burger een krijger maakte, waardoor de in den krijg gevallenen snel door nieuwe manschappen vervangen werden. Dit nu kon bij de kleine uit geschoolde huurlingen bestaande legers, waarvan hier boven sprake is, zoo gemakkelijk niet geschieden. Iedere slag, zelfs een zegerijke, veroorzaakte gapingen in de gelederen. Deze waren zoo spoedig niet weder aangevuld en dan nog slechts met ongeschoolde manschappen, terwijl de Romeinsche legers, die tegen hen in het veld stonden, hen bij den dag in geoefendheid meer nabij kwamen, hoe langer de oorlog duurde. Zoo werd eenerzijds het leger steeds slechter, hoe meer nieuwelingen in de opengevallen plaatsen traden, andererzijds vormden de boeren en handwerkslieden zich tot een leger goed geschoolde krijgers, welks limite slechts gesteld werd door het aantal weerbare mannen dat de natie telde.

Sinds de hervorming, door Marius ingevoerd, bestond ook het Romeinsche leger uit beroepssoldaten, want de proletariër, die vrijwillig in het leger getreden was, gaf daarmede te kennen, bij voorkeur van den krijgsdienst te willen leven en zal zich daarom, na zijn ontslag bij beëindiging van den veldtocht, wel bij iedere nieuwe werving hebben aangemeld. Het is derhalve geen toeval, dat eerst op dit tijdstip een kunstmatig vechtonderricht in het Romeinsche leger werd ingevoerd. Door jaren lange oefening werd nu den soldaat zulk een bedrevenheid bijgebracht in de verschillende handgrepen, dat het bewustzijn van zijn meesterschap hem die koelbloedigheid verleende, die de legioenen van Caesar en den eersten keizertijd zoo onweerstaanbaar maakte. Voor

hem verschilde een veldslag slechts daarin van een wapenoefening, dat bloed vloeide; iedere beweging, zoowel van den enkeling als de massa, werd in het gevecht met dezelfde zekerheid en kalmte uitgevoerd als bevond men zich op het paradeveld.

Voordat het Romeinsche burgerrecht aan alle inwoners van Italië verleend was, had men de helft van den weerplicht op de schouders gelegd van niet Romeinsche burgers, d.w.z. de helft van het leger was gerecruteerd uit de met Rome verbonden Italiaansche staten. Sinds aan de inwoners ervan het burgerrecht was verleend, zoude dus in den vervolge het leger geheel uit Romeinsche burgers moeten hebben bestaan, doch daar deze lieden als zoodanig recht hadden op pensioen, na beëindiging van hun diensttijd, zon men op middelen, om dezen, op den staat drukkenden last te verlichten.

Om tot dit doel te geraken bepaalde keizer Augustus, dat ook in het vervolg de helft van het leger uit niet burgerlijke elementen zoude worden samengesteld. Dezen werden geworven in de gebieden door de onderworpen volksstammen bewoond, wat groote voordeelen met zich bracht. Deze uit de onderworpen stammen aangeworven soldaten, mochten het als een gunst beschouwen onder de geregelde Romeinsche troepenmacht te worden aangenomen, konden dus geen eischen stellen, zooals de trotsche Romeinsche burgers, doch moesten, wat men hun gaf, dankbaar aanvaarden. Zij ontvingen hun soldij, die voldoende was voor hun onderhoud —— doch natuurlijk geringer dan die der burger-legionairen —— maar van een pensioen of onderstand, na volbrachten diensttijd, was geen sprake. De keizer had genoeg gedaan, wanneer hij hun en hun huisgezinnen na vijf en twintigjarigen dienst het burgerrecht verleende, waardoor zij vrijdom van belasting verkregen en een bevoorrechte positie in hun woonplaats.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Op deze voorwaarden kon men moeilijk verwachten, dat deze lieden zich verdringen zouden om dienst te nemen. Terwijl de uit burgers samengestelde legioenen nog steeds voltallig gehouden werden door werving van vrijwilligers, werden de uit onderdanen bestaande korpsen gevormd middels gedwongen inlijving. De levering van deze manschappen werd van de onderworpen volkeren geëischt als een soort bloedbelasting en enkele stammen, die in dit opzicht bijzonder belast werden, stelde men van alle andere verplichtingen vrij.

Goedkoop, doch niet zeer betrouwbaar, was het op deze wijze gevormde deel van het leger, want het was voortgekomen uit half of volkomen wilde volksstammen, die steeds geneigd waren tot opstand. Een zeker wantrouwen uit zich dan ook in de samenstelling ervan. De eenheid van het burgerleger was het legioen, dat verdeeld was in tien cohorten van vijf centuriën ieder Ofschoon het de volledige sterkte van vijf duizend man slechts zelden bereikte, zoo was het toch steeds een korps van aanzienlijke getalsterkte, dat, volgens de eischen van den toenmaligen tijd, op zich zelf reeds als een volledige strijdmacht gelden kon. De korpsen uit onderdanen samengesteld waren daarentegen nimmer grooter dan die, welke men bij het voetvolk cohorten, bij de ruiterij alae noemde.

Beide telden hoogstens duizend, in den regel slechts vijfhonderd man. Schijnbaar achtte men het geraden, deze soldaten niet in groote korpsen te vereenigen. De gedachtengang die bij de organisatie voorzat scheen te zijn, dat ieder troepenkorps tegenover het burgerlegioen volkomen onmachtig moest zijn. En dat vele ervan zich niet tot een gezamenlijk optreden vereenigden, daarvoor zorgde, in gewone omstandigheden, het verschil in nationaliteit en belangen, dat hen van elkander scheidde.

In de bevoorrechte helft van het leger lieten zich drie

bestanddeelen onderscheiden, wier voorrechten verschilden naar gelang van de streek waaruit zij afkomstig waren. In de garde, de pretorianen, werden slechts zij toegelaten, die uit Rome zelf afkomstig waren, of uit de naastbij gelegen landstreken Latium, Etrurië en Umbrië of uit de oudste burgerkoloniën.

De legioenen waren samengesteld uit bewoners van het overige Italië, terwijl de burgers uit de provinciën (wingewesten) en de vrijgelatenen, de vrijwilliger cohorten vulden.

Deze regel was echter slechts van toepassing, zoolang zich voldoende vrijwilligers aanmeldden uit de betreffende landstreken. Was dit niet het geval, dan werd het tekort in ieder troependeel aangevuld met manschappen uit de minder bevoorrechte landstreken. Want dit deel van het leger voltallig houden middels gedwongen lichtingen, vermeed men zoolang de omstandigheden het slechts eenigszins veroorloofden.

Al deze troepensoorten hadden het recht, om na ommekomst van hun diensttijd een stuk land te ontvangen op staatskosten. De pretorianen echter ontvingen dubbele soldij en hadden slechts zestien jaren te dienen, terwijl de legionair eerst na twintig jaar dit recht verkreeg en soms tweemaal die tijdsruimte onder de wapenen stond, alvorens te worden gepensionneerd. De diensttijd in de vrijwilliger cohorten schijnt —— evenals in die, welke uit onderdanen waren samengesteld —— vijf en twintig jaren geweest te zijn, doch ook hier werd de diensttijd dikwijls ver overschreden, alvorens men ontslagen werd, met recht op pensioen in den vorm van een stuk land.

De garde bestond gedurende het grootste deel van den keizertijd uit tien cohorten van ieder duizend man. Het aantal legioenen bedroeg tusschen de vijf en twintig en dertig. Het aantal vrijwilliger-cohorten bedroeg, onder de Juliaansche keizers, minstens twee en dertig, wat overeenkomt met drie à vier legioenen. Later werden deze cohorten gedeeltelijk

opgeheven, gedeeltelijk samengesteld uit onderdanen en zonken zoodoende neer tot den rang der gewone cohorten. Alles te zamen genomen zullen de burgersoldaten, tot op den tijd van keizer Diocletiaan, zeker nimmer meer bedragen hebben dan 180 duizend. Het geheele leger kan op 300 à 350 duizend geschat worden, wat zeker weinig kan genoemd worden voor een gebied, dat zich uitstrekte van Schotland tot Mesopotamië en van alle kanten door vijandige stammen omgeven was, nog ongerekend die welke zich binnen dat gebied ophielden. Want overal was het onderworpen gebied deels omgeven, deels ook doorbroken, door het gebied van kleine onafhankelijke stammen, die hun roofzucht steeds weder op kosten der provinciën zochten te bevredigen. Hen in het open veld te verslaan was gemakkelijk genoeg. Des te moeilijker hen uit te roeien of tot rust te brengen. Want zij huisden in woestenijen, moerassige oerwouden of moeilijk toegankelijke gebergten, waar een geregelde troepenmacht nauwelijks kon binnendringen, laat staan alle schuilhoeken doorzoeken en de bewoners ervan onschadelijk maken.

Toch heeft deze kleine legermacht drie eeuwen lang de haar opgedragen taak weten te vervullen en is meester gebleven van het terrein en zoude ook verder voor onbepaalden tijd al hare tegenstanders de baas zijn gebleven, als hare samenstelling onveranderd was gehandhaafd. Want voor het afweren van den aanval van wilde volkstammen, die weliswaar overal verbreid waren en te zamen een bijna oneindige schaar krijgers in het veld konden brengen, doch altijd slechts afzonderlijk aanvielen, was zij van onovertrefbare bruikbaarheid.

Een klein deel der legioenen, en daaraan toegevoegde hulptroepen, was in het binnenland der provinciën gelegerd, doch slechts daar waar de bevolking nog tot opstand geneigd was, of waar nog niet onderworpen rooverstammen in haar midden huisden. De groote massa van het leger was aan de

grenzen van het rijk opgesteld. De groote lengte hiervan in aanmerking genomen, kon ieder punt natuurlijk slechts zwak bezet zijn, maar achter groote stroomen gelegerd, ten deele ook door kunstmatig aangelegde bevestigingsliniën gedekt, konden zelfs kleine troepenafdeelingen, zooals een enkele cohorte, de plundertochten van kleine rooverscharen gemakkelijk te keer gaan.

De bestrijding dezer plunderaars vormde den regel bij de grensgevechten. Vereenigden zich meerdere stammen tot een gezamenlijken aanval, of viel in het oosten de Parthische koning met zijn vereenigde ruiterscharen in het Romeinsche gebied, dan trok meestal de keizer zelf den vijand tegemoet en met hem kwamen uit Rome de tien duizend Pretorianen, die niet alleen dienst deden als lijfwacht, doch tevens een algemeene legerreserve vormden. Deze keurbende vormde, niettegenstaande haar gering aantal, toch een niet onbeduidende strijdmacht, in staat een gunstige beslissing te brengen. Zonder twijfel verging een geruime tijd, voor zij ter plaatse was en ondertusschen kon de zwakke grensbezetting door den overmachtigen vijand vernietigd zijn, maar tegen dergelijke slagen is geen enkele strijdmacht gevrijwaard en de meeste andere machten zouden er zwaarder door getroffen zijn, dan het Romeinsche rijk in zijn overweldigende grootte. Want nooit immers bedreigden al zijne vijanden het tegelijk. Daarom bestond steeds de mogelijkheid, van die grensgebieden waar vrede heerschte, versterkingen naar de bedreigde punten te zenden. Tot de legioenen aan den Rijn naar de Euphraat gemarcheerd waren of omgekeerd, verliepen weliswaar verscheidene maanden, waarin de slecht beschermde provinciën verschrikkelijk verwoest konden zijn, doch dergelijke rampen hadden in een eeuw hoogstens drie of vier maal plaats. In het geringe aantal en de wijde verbreiding zijner strijdkrachten lag voor het rijk zonder twijfel een gevaar, doch om de verdediging zoo in te richten, dat

men gevrijwaard was tegen dergelijke rampen, veroorloofden de geldmiddelen niet. Het was daarom het beste ze te beschouwen uit hetzelfde oogpunt als epidemieën, watervloeden of aardbevingen.

Overigens behoefden de Romeinsche strijdkrachten, door de voortreffelijkheid hunner organisatie, zelfs een groote overmacht niet te schuwen.

Een groot voordeel bezaten zij, alleen reeds door hun indeeling in burgersoldaten en hulptroepen. Van de laatste waren vele in de bijzondere vechtwijze van hun volk verder geoefend geworden en leverden zoodoende een groote verscheidenheid van voor bijzondere doeleinden zeer bruikbare troepen. De meeste hunner waren lichter bewapend dan de burger soldaten en leenden zich daarom bijzonder voor verkenningen, plotselinge overvallen en in 't kort alles waarbij snelheid van beweging noodzakelijk was.

De eigenlijke kracht van het leger werd echter gevormd door de burger soldaten, niet alleen omdat hunne uitrusting, zoowel met aanval als verdedigingswapenen, zoo volmaakt was als de techniek dier dagen slechts vervaardigen kon, doch in nog hoogere mate, omdat zij het beschaafde en als zoodanig geestelijk hoogst staande deel van het leger vormden. Het voordeel van langjarige oefening hadden ook de hulptroepen voor op de vijanden aan gene zijde der Rijksgrenzen. Tegenover hen bezaten ook zij de vechtkunst en manoeuvreervaardigheid, die den soldaten van Hannibal zulk een overwicht verleend hadden tegenover de Romeinsche militie. Doch bij dat alles bleven zij „de barbaar", die zijne ongetemde driften blindelings volgde en zich even licht door panischen schrik als dolle geestdrift liet medesleepen. Pretorianen zoowel als legionnairen waren aangeworven soldaten d.w.z. voor het meerendeel het uitschot der natie. Zedelijk stonden zij ver beneden de soldaten der cohorten en alae, die de dwang van den dienstplicht uit hunne haardsteden gerukt

had, en hunne overdreven eischen en hebzucht hebben in het rijk dikwijls groote verwarring teweeg gebracht. Doch zij bezaten in veel grooter mate het besliste optreden, de vindingrijkheid en rustige koelbloedigheid van ontwikkelde personen en deze eigenschappen, al bezaten zij die volgens hedendaagschen maatstaf wellicht in slechts geringe mate, verzekerden hen toch het militair overwicht tegenover alle barbaren.

Vol verbijstering hadden de Romeinsche krijgers gesidderd, toen zij voor het eerst de halfnaakte reuzengestalten der Germanen, met de krullende blonde manen, tegenover zich zagen. Angstwekkend dreunde het krijgsgezang van hun wigvormig opgestelde krijgers, als deze in wilden stormloop in de Romeinsche legioenen drongen en toen de woeste blikken hunner blauwe oogen, uit de onmiddellijke nabijheid dreigend op den kleinen zuiderling nederzagen en hunne krachtigste slagen op hem nedersuisden, had zelfs de moedigste geen stand gehouden.

In den strijd van man tegen man, waar het er op aankomt, om rustig de slagen van zijn tegenstander af te weren en de onbeschermde deelen van diens lichaam te treffen, zijn koelbloedigheid en zelfbewuste kracht de eerste voorwaarden voor de overwinning. Iedere ongewone indruk, die beangstigend op de verbeelding der soldaten werkte, is daarom in de veldslagen der vroegere tijden noodlottig geworden. Doch die schrikbeelden werden onschadelijk zoodra men er zich aan gewend had. De aan den strijd gewende legionnair merkte spoedig op, dat de woedende slagen der Germanen zeer onhandig werden uitgedeeld en onschadelijk langs schild en helm afgleden; dat daartegenover zijn kort zwaard gemakkelijk de naakte borst van zijn tegenstander doorboorde en geen handige parades zijn stoot afweerden. Schrikwekkend was slechts hun eerste, vol geestdrift ondernomen stormloop, doch had men dien weerstaan, dan was het gevaar

ook bijna voorbij. Want snel was hun ongeoefende kracht uitgeput. En begon hun moed te slinken, dan maakte de doodsangst zich dikwijls met onweerstaanbaar geweld van deze natuurkinderen meester. Van handige manoeuvres, om den vijand te overvleugelen of in den rug te vallen, van reserven, die den halfverloren slag wellicht in een zege konden veranderen, hadden zij geen begrip. Alle kunstmiddelen van den oorlog waren aldus aan de zijde van den legionnair en werkten op zijn tegenstander met het volle gewicht der verrassing. Daarom bleven de Romeinen, zelfs tegen zeer groote overmachten, bijna altijd meester van den toestand, wanneer niet, zooals bij den opstand van Claudius Civilis, de legioenen door onderlinge twisten verdeeld en gedemoraliseerd waren.

Overigens konden slechts een verpletterende overmacht, hoogst ongunstig terrein of een plotselinge overval, zooals zij alle drie in het Teutoburger woud samenwerkten, den Germanen nu en dan een succes bezorgen.

Doch steeds bleven die gevallen op zich zelf staan en herstelden de Romeinen zich meestal spoedig van hun nederlaag.

Deze meerderheid van het Romeinsche leger berustte, zooals reeds gezegd, grootendeels op de hoogere beschaving van het menschenmateriaal waaruit het bestond, voor zoover dit vertegenwoordigd was door rijksburgers, in de eerste plaats die welke afkomstig waren uit Italië zelf, en juist dit materiaal begon langzamerhand te verminderen. Indien men van den dwang van den dienstplicht gebruik had willen maken, zoude het zeker niet moeilijk geweest zijn om het kleine aantal van 7000—8000 man, dat men jaarlijks voor het voltallig houden der garde en legioenen noodig had, geregeld uit Italië te betrekken, doch na het woeden der burgeroorlogen achtte Keizer Augustus het wenschelijk, het uitgeputte land tot rust te laten komen. Hij wenschte daaraan slechts de overtollige krachten te onttrekken, die zich vrijwillig aanboden, niet den

boer, die juist begonnen was zijn verwoeste akkers weder plantklaar te maken, van zijn ploeg weg te nemen.

In den beginne leverde dit ook geene bezwaren op, daar door de burgeroorlogen genoeg landloopers gekweekt waren, die zich vrijwillig aanboden. Wel echter deden zich onmiddellijk moeilijkheden voor bij de werving, zoodra een buitengewone aanvulling noodig was. Met verwondering leest men, welk een schrik de nederlaag van Varus in Rome veroorzaakte en hoe moeilijk het was om de 15000 burger soldaten, waaruit de vernietigde legioenen waren samengesteld, te vervangen. Gedeeltelijk was dit te wijten aan het feit, dat legerkorpsen, die aan de toenmalige eischen moesten voldoen, niet meer, zooals ten tijde der Punische oorlogen, uit rauw materiaal konden worden samengesteld, want jaren waren noodig, om een recruut tot geoefend soldaat te vormen. Daarom besloot Augustus een Galatischen troep, die op Romeinsche wijze was samengesteld en geoefend, het burgerrecht te schenken en tot legioen te verheffen. In de plaats der beide andere vernietigde legioenen trad slechts een enkele, die buitendien nog geheel uit recruten bestond. Maar zelfs dit armzalige getal van 5000 man kon men in Italië slechts bijeen brengen, door er ook niet burgerlijke elementen der bevolking bij in te lijven.

Hierbij dient in aanmerking genomen, dat door den schrik, dien de nederlaag teweeg bracht, het aantal vrijwilligers, dat zich aanmeldde, wellicht minder bedroeg dan het normale. Doch dit zelfde verschijnsel deed zich steeds voor, zoodra een groote oorlog plotselinge versterkingen van het Romeinsche leger noodig maakte. In zulke gevallen was men steeds verplicht tot de dwangrecruteering over te gaan en daar men de bewoners van Italië gaarne verschoonde van dezen maatregel, werden dan steeds provincialen en niet burgers in de legioenen opgenomen.

Met dat al waren dergelijke maatregelen uitzondering en

beïnvloedden als zoodanig de samenstelling van het leger slechts weinig, doch onder Tiberius begon de geregelde aanvulling reeds moeilijk te worden en zelfs de garde kon niet meer voltallig gehouden worden, uit de voor hare werving aangewezen landstreken. Om haar voltallig te houden, was men onder Claudius reeds verplicht Pretorianen in geheel Italië te werven; in de legioenen werden burgers uit de provinciën ingelijfd en de vrijwilliger-cohorten vulden zich met inboorlingen uit de onderworpen landstreken. Naar de garnizoenen van enkele legioenen zond men jarenlang geene burgerlijke recruten tot aanvulling; eerst toen een deel der legionnairen zoo oud geworden was, dat de slagvaardigheid van den troep er onder leed, werden tegelijker tijd velen hunner ontslagen en in de daardoor ontstane leemte voorzien door de zoo gehate dwangrecruteering, die wederom niet Italië, doch de provinciën trof. Onder Trajanus leverde de werving in geheel Italië nauwelijks voldoende manschappen op om de garde voltallig te houden, terwijl onder Hadrianus reeds talrijke provincialen daarin opgenomen werden. Onder deze Keizers waren de Italiaansche burgers reeds geheel uit de legioenen verdwenen, doch deze werden nog geheel samengesteld uit burgers, zij het dan ook uit de provinciën afkomstig. Onder Antonius Pius wordt op het burgerschap der legionnairen geen acht meer geslagen en worden de benoodigde manschappen aangeworven in de landstreek waarin het legioen gelegerd is, zonder naar de rechtspositie der recruten te vragen. Zij kunnen burger, bondgenoot of onderdaan zijn, het doet niets meer ter zake. Van de soldaten der cohorten of alae onderscheidt de legionnair zich nog slechts daardoor, dat hij het burgerrecht reeds ontvangt bij zijn intrede in het leger en niet eerst bij zijn ontslag.

Hierboven is reeds aangetoond, hoe gedurende het lange verloop der Punische oorlogen, de legers der Romeinen en die hunner tegenstanders, elkander steeds meer gelijk wer-

den. Hetzelfde verschijnsel deed zich nu voor met betrekking tot de Romeinsche legioenen en de Germaansche strijdkrachten. Gene verwilderden geleidelijk, deze daarentegen maakten zich de hoogere krijgskunst der Romeinen steeds meer eigen. Want natuurlijk konden de organisatie en vechtwijze der Romeinen geen geheim blijven aan gene zijde van den Rijn, gegeven de talrijke Germanen, die in de Romeinsche gelederen dienden en daar zelfs hooge rangen bekleedden. Weliswaar waren de Germanen door hunne wilde ongebondenheid niet in staat de Romeinsche tucht bij hun strijdmacht in te voeren en bleef zoodoende een voorname factor van succes aan de zijde der Romeinen, doch daartegenover stond, dat de legers der Romeinen slechts klein waren en niet ieder oogenblik, als zulks noodig was, vermeerderd konden worden, terwijl den Germanen een onuitputtelijke volksmenigte ter beschikking stond. Steeds talrijker werden de slagen, die zij den legioenen toebrachten, steeds vermeteler de invallen, die zij in het Romeinsche gebied deden, tot het genie van een Attila hunne afzonderlijke stammen wist te vereenigen tot een stoot op het vooze Romeinsche rijk, waarvan het zich nimmer heeft kunnen herstellen.

Niets is noodlottiger voor het bestaan van het Romeinsche rijk geworden, dan deze geleidelijke verbastering zijner strijdkrachten, waardoor langzaam doch onverpoosd zijne meerderheid tegenover de onderworpen volkeren werd ondergraven. Wat kan de reden geweest zijn van dit merkwaardige verschijnsel? De ontvolking van Italië, ten gevolge der burgeroorlogen, nam weliswaar onder keizerlijk bewind geen einde, daar de in dat tijdperk heerschende wantoestanden, ongunstig werkten op den bevolkingsaanwas, doch het is moeilijk aan te nemen, dat de bevolking van dat land in die mate verminderde, dat zij niet meer in staat was de 7000—8000 recruten te leveren, die jaarlijks noodig waren tot aanvulling der burgertroepen en later zelfs de 700 tot aanvul-

ling der garde benoodigde manschappen. De reden moet dus een andere geweest zijn dan een te gering bevolkingscijfer.

Kan het zijn, dat de bevolking van Italië door toenemende beschaving verwijfde en zelfs voor het armste deel ervan geen prijs groot genoeg meer scheen, om de vermoeienissen en ontberingen van het soldatenleven te willen aanvaarden? Ook dit kan moeilijk de reden geweest zijn, want niet alleen verminderde de beschavingstoestand onder het keizerrijk, doch onze eigene ervaring bewijst, dat een toename in beschaving volstrekt niet samengaat met een vermindering in flinkheid. Of zijn het wellicht onder de moderne volkeren de minst beschaafde, die de grootste weerkracht bezitten? Ook de Romeinsche legers vonden, zooals wij gezien hebben, hun voornaamste weerkracht niet in de uit onbeschaafde volkeren samengestelde cohorten en alae, doch in de uit burgers samengestelde legioenen en het was zeker niet zonder reden, dat men deze, zoolang als 't slechts mogelijk was, aanvulde uit de bevolking van die gedeelten van het rijk, waar de beschaving het hoogste was.

Men herinnere zich, dat de dienst in het legioen, aan een ieder die zich onder de vanen schaarde, voldoende onderhoud waarborgde gedurende zijn jonge jaren en een verzekerd bestaan na zijn ontslag. Voor arme drommels, en deze vormen overal de grootste helft der bevolking, moesten deze voorwaarden een voldoend lokaas vormen, om bijna een ieder, die voldoende kracht en moed bezat, tot dienstneming te verleiden. Wanneer we nu zien, dat niettemin het aantal vrijwilligers steeds verminderde en eindelijk bijna niemand zich aanmeldde tot dienstneming, dan kan de reden geen andere geweest zijn, dan dat de toestanden in het leger van dien aard geworden waren, dat het verblijf erin voor de Romeinen zelf onhoudbaar geworden was.

Waarin de fout school kan geen geheim zijn voor een ieder, bekend met de misbruiken, die onder de monarchie in

de regeering waren geslopen. Bewust als de keizers ervan waren, dat zij usurpators waren, geweldenaars wier macht op geen enkelen rechtsgrond steunde, zoo werd alles wat aan de republiek herinnerde door hen gewantrouwd en in de eerste plaats de Romeinen zelf, die stamden uit de vroegere patricische geslachten. Wij zien dan ook een onafgebroken doelbewuste poging, om deze Romeinen, die in den aanvang der monarchie nog voor een groot deel het regeerende en met gezag bekleede deel der bevolking uitmaakten, te vernietigen, door hen te vervangen door, voornamelijk uit het oosten stammende halfbloed avonturiers, lieden zonder bepaalde nationaliteit, of tot een van den Romein verschillende nationaliteit behoorende, voor wie de persoon van den keizer het symbool was van wettige macht; die den keizer dienende, in de eerste plaats zich zelf dienden en maar al te gaarne zich keerden tegen den door hen gehaten en verafschuwden Romein. Het waren ook voornamelijk deze, door geen eergevoel of familietraditie weerhouden avonturiers, die het zedenbederf inleidden, waardoor de keizertijd in de geschiedenis zoo berucht is geworden.

Wat van de Patriciërs uit de burgeroorlogen nog overgebleven was, of niet door den keizer als staatsgevaarlijk verbannen, keerde onder deze omstandigheden Rome den rug toe en vestigde zich in verwijderde provinciën, daarin gevolgd door vele voorname, ofschoon niet patricische familiën, die het zedenbedrijf niet kunnende keeren, zich op deze wijze zochten te onttrekken aan zijn heilloozen invloed. Ofschoon deze voortdurende aftapping van zijne beste krachten niet naliet zijn verderfelijken invloed te doen gelden op het regeeringsmechanisme, werden er geene pogingen aangewend om hieraan een einde te maken. Steeds meer werden de hoogere en lagere plaatsen in de ambtenaarswereld ingenomen door vreemdelingen, steeds meer werden de legioenen en de officiersplaatsen door barbaren gevuld, die door den keizer, om

hen aan zijn persoon te verbinden, maar al te gaarne tot Romeinsch burger werden verheven. De toestand in de legioenen werd daardoor voor de Romeinen onhoudbaar.

Was het in het dagelijksche leven nog mogelijk de ongewenschte nabijheid van een ambtenaar te ontvluchten, in de legioenen de nabijheid te ontvluchten van personen, waarmede men te zamen gehuisvest was, waarmede men op wacht trok en dezelfde diensten verrichtte, was vrijwel onmogelijk. De Romein, die zich als legionnair liet aanwerven, was dus in den vervolge genoopt niet alleen samen te leven met, maar zelfs bevelen te ontvangen van personen, die hij ver beneden zich achtte, die hij dus —— n'en déplaise het keizerlijke decreet dat hen tot burger verhief —— volstrekt niet als gelijke wenschte te beschouwen en die in doorsnee, wat hunne capaciteiten ook geweest mogen zijn, psychisch ontwijfelbaar beneden hem stonden. Zijne opname in het leger zoude voor hem dus een onafgebroken vernedering in eigen oogen beteekend hebben.

Was het wonder, dat hij zich voor zooiets niet liet vinden.

***

In den Compagnies tijd bestond het Indische leger, wat het Europeesche deel ervan betreft, uit in de Nederlanden aangeworven soldaten. Het bestond dus uit Nederlanders, ofschoon vreemdelingen, die zich aanmeldden, eveneens werden aangenomen. Een werving in den vreemde had niet plaats. De soldij bedroeg negen gulden 's maands. Hiervoor moest de man in zijn eigen onderhoud voorzien. Van een geregelde verpleging van den soldaat in het garnizoen, zooals wij die heden ten dage kennen, was toen geen sprake. Dit zoude toen ook niet wel mogelijk geweest zijn, wegens de slechte communicatiemiddelen en de legering der troepen in talrijke verspreide kleine versterkingen. Ieder kocht dus ter plaatse zelf de benoodigdheden in voor zijn levensonder-

houd, wat weinig bezwaar opleverde, omdat dezelfde slechte verkeers- en transportmiddelen, die een geregelde verpleging beletten, eveneens oorzaak waren, dat geteelde producten grootendeels plaatselijk geconsumeerd werden. Van de bevolking waren dus de gewone levensbehoeften meestal in voldoende hoeveelheid te verkrijgen.

Ofschoon juiste getallen, omtrent de in die dagen aanwezige krijgsmacht, niet aanwezig zijn, zoo kan uit de voorhanden gegevens toch worden nagegaan, dat de landmacht, zelfs in den bloeitijd der Compagnie, het aantal van 5000 manschappen wellicht niet overschreden heeft. Wellicht beneden dat cijfer gebleven is, niettegenstaande de vestigingen in Voor-Indië en elders buiten den Indischen Archipel. Zelfs bij belangrijke krijgsverrichtingen wordt het aantal Europeesche soldaten steeds door honderdtallen aangeduid, terwijl de bezetting van talrijke kleine versterkingen in de Molukken minder dan twintig en soms zelf minder dan tien man bedroeg. Deze laatste troepen waren feitelijk niets dan even zoovele schildwachten, daar geplaatst om voor de handhaving te zorgen der met de inheemsche vorsten gesloten overeenkomsten.

De geschiedkundige navorscher moet er ieder oogenblik weer verwonderd over staan, hoeveel de Compagnie's dienaren met werkelijk geringe middelen hebben weten tot stand te brengen en hoe zij hun gezag met die middelen wisten te doen eerbiedigen. En welken eerbied zij wisten af te dwingen voor dat gezag, blijkt zeker het duidelijkst daaruit, dat overal waar het schoolsche onderwijs den inboorling niet geleerd heeft, het Nederlandsche gezag aan te duiden door het bespottelijke woord „goepernemen" hij het „Compenie" is blijven noemen tot op dezen dag.

Bij alle krijgsverrichtingen waren het deze Europeesche troepen, die de kern vormden van den weerstand, zoowel bij aanval als verdediging, en tegelijk de keurbende, die de beslissing bracht.

Ofschoon de Compagnie, bij hare krijgsverrichtingen, zeer veel gebruik maakte van inlandsche troepen, zoo onderhield zij zelf geene op Europeesche wijze uitgeruste en georganiseerde inlandsche soldaten. De door haar gebruikte inlandsche troepen waren hulptroepen, door verbonden vorsten geleverd, of zoogenaamde mardijkers, eene inlandsche schutterij, gevormd uit de op Compagnies grondgebied gevestigde inlanders van uitheemschen oorsprong. Deze schutterij trof men aan op alle grootere bestuurshoofdplaatsen. Zij was samengesteld uit de op die plaatsen gevestigde inlandsche handelaren en handwerkslieden, die niet tot de plaatselijk inheemsche bevolking behoorden, en uit vrijgelaten slaven. Het overblijfsel ervan treft men, in de Molukken en op Menado, nog aan onder den naam van inlandsche burgers. Op andere plaatsen is zij reeds lang opgeheven, daar zij zich in den loop der tijden zoo vermengd had met de inheemsche bevolking, dat zij als weermiddel tegen die bevolking waardeloos geworden was. Ook in de Molukken en op Menado heeft deze vermenging plaats gehad en dat de inlandsche schutterij aldaar nog niet is opgeheven, vindt zijn oorzaak wellicht in den waan, dat de bevolking dezer gebiedsdeelen bijzonder gehecht is aan het Nederlandsche gezag.

Daar het in het belang was der Compagnie, om van hare inlandsche hulptroepen zooveel mogelijk partij te trekken, zoo werden deze uit hare magazijnen dikwijls van een meer volledige bewapening voorzien en soms ook tijdens de krijgsverrichtingen in verpleging genomen, doch het in vasten dienst nemen en op Europeesche wijze uitrusten en organiseeren van inlandsche troepen had eerst plaats, toen het Staatsgezag de Vereenigde Oost-Indische Compagnie vervangen had. Maar ook zelfs toen had de vorming van een geregelde inlandsche strijdmacht zeer geleidelijk plaats. Bij de krijgsverrichtingen bleven inlandsche hulptroepen een groote rol spelen en uit de geheele inrichting onzer weer-

macht bleek, dat slechts aan den Europeeschen soldaat werkelijke waarde werd toegekend, als steun van ons gezag en zelfs de inlandsche troepen, die tot de geregelde strijdmacht behoorden en door Europeesche officieren werden aangevoerd, als hulptroepen werden aangemerkt, waarop slechts onder bijzondere omstandigheden te rekenen viel. Zoo zat de gedachte aan de superioriteit van den Europeeschen soldaat voor, bij de samenstelling van het leger, dat, toen de werving van Nederlanders niet voldoende bleek, om het gewenschte aantal Europeanen in het leger voltallig te houden, tot de werving van buitenlanders werd overgegaan, in die mate zelfs, dat er tijdperken geweest zijn, in het midden der negentiende eeuw, dat het aantal Hollanders dat der buitenlanders nauwelijks overtrof en de laatsten zulk een overwicht uitoefenden, dat van den Hollandschen soldaat de klacht vernomen werd, dat hij zich in het Indische leger thuis gevoelde als in een buitenlandsche strijdmacht.

Voor dit overwicht bestond reden. Werd de Hollandsche soldaat voornamelijk aangeworven uit de laagste volksklasse, anders was het met de vreemdelingen. Deze behoorden meest tot een hoogere klasse, bezaten een hoogere ontwikkeling en hadden zich veelal laten aanwerven uit lust tot avontuur of omdat zij met het verleden wenschten te breken.

Doch Nederlander of buitenlander, deze Europeesche soldaten waren duur en zooals eertijds Rome zijne strijdkrachten aangevuld had met krijgers uit de verbonden en onderworpen volkeren gerecruteerd, ter wille van de goedkoopte en om de taak der legionnairen onder bijzondere omstandigheden te verlichten, zoo nam ook de Nederlandsche regeering in Indië inlanders als geregelde troepen in het leger op, terwille van het economische voordeel dat er in school en omdat deze troepen, met het Indische terrein en de hulpbronnen van het land bekend, in zekere gevallen de taak der Europeesche soldaten konden verlichten.

Wanneer men nu had vastgehouden aan het principe, om nimmer meer dan de helft van het leger uit inlanders te doen bestaan en ingeval de werving van Europeanen onvoldoende resultaten opleverde, de redenen ervan op te sporen en weg te nemen, dan zeer zeker zoude er geen bezwaar tegen zijn geweest om ook inlanders als geregelde troepen in onze strijdmacht op te nemen, doch reeds in 1830 werd er van afgeweken en blijkens algemeene order No. 6 d.d. 17 December van dat jaar, de sterkte van het leger vastgesteld op 4980 Europeanen en 7568 inlanders. Het aantal Europeesche officieren bedroeg 598, het aantal inlandsche 41. Deze inlandsche officieren waren allen ingedeeld bij de inlandsche troepenmacht. De Europeesche officieren waren allen volbloed Europeanen. Staatsblad Europeanen trof men toen ter tijd in het officierskorps nog niet aan, terwijl hun inlijving als Europeaan in het leger eerst dateert vanaf het tijdstip hunner gelijkstelling met Europeanen, d.w.z. vanaf het tijdstip van de invoering van den burgerlijken stand.

Dat de Europeesche soldaat als steunpilaar van het gezag en kern van het leger hoog stond aangeschreven, zoowel bij de regeering als het officierskorps, moge daaruit blijken, dat steeds getracht werd hun percentage in het leger zoo hoog mogelijk op te voeren, desnoods, zooals hier boven reeds gezegd, door werving van buitenlanders. En wel mocht hij hoog staan aangeschreven. Dikwijls maanden lang levende op voedsel, dat minder was dan gevangeniskost, geen oogenblik zeker was zijn leven, bedreigd als het werd door verraderlijke koortsen en epidemieën, zoowel als een aan alle zijden rondsluipenden vijand, soms dagen lang geen drogen draad aan het lijf, zich vergenoegende met geen andere rustplaats dan den modderigen grond, of een inlandsche hut, waaruit de vijand gevlucht was, en onder deze omstandigheden, ver verwijderd van alles wat hem dierbaar was, steeds gereed tot den strijd, vormde hij het type van een moedigen,

eenvoudigen en geharden kerel, wel in staat om, welke ook de fouten waren die hem mochten aankleven, eerbied af te dwingen aan de volkeren, die hij moest bestrijden en die, welke ook hunne goede kwaliteiten mochten zijn, ontwijfelbaar ver beneden hem stonden in moed, zelfverloochening en plichtsbetrachting.

Klein als de hierboven in cijfers aangegeven strijdmacht was, die in den loop der jaren slechts langzaam vermeerderd werd, zoo bleek zij toch volkomen berekend voor haar taak, die met recht een reuzentaak mocht genoemd worden, indien men haar getalsterkte beschouwt in verhouding tot het uitgestrekte gebied, waarin zij niet alleen rust en orde moest bewaren, doch ook ons gezag uitbreiden. Niettegenstaande hare bewapening, tot de zeventiger jaren, weinig beter was dan die van den zooveel talrijker vijand, breidde zich dat gezag steeds uit en werd in de reeds bezette gebieden geconsolideerd. Wanneer ons gezag zich niet sneller heeft uitgebreid, dan was dit niet te wijten aan den Europeeschen soldaat, die herhaaldelijk blijken gaf zich in 't veld beter thuis te gevoelen dan in het garnizoen, doch aan vreesachtige politici, die toonden de waarde van onze Indische strijdkrachten zoo weinig te begrijpen, dat zij hare kracht ondermijnden door een opeenvolging van dezelfde maatregelen, die eertijds het Romeinsche leger demoraliseerden en van zijne beste soldaten beroofden.

De eerste maatregel die hiertoe leidde was de toekenning van het volle burgerrecht aan de uit ontucht geboren halfbloeden, die door een Europeaan als zijn kind erkend werden. In de practijk kwam deze bepaling hierop neer, dat het volle burgerrecht en Nederlanderschap werd toegekend aan alle uit inlandsche vrouwen geboren kinderen, die door een Europeaan als de zijnen erkend werden. Hoeveel vierkwart inlanders op deze wijze de wereld inzeilden als Europeaan, is onmogelijk na te gaan; maar dit getal is niet gering, ge-

zien het groote aantal oertypes van inlanders, dat men als Europeanen langs 's heeren wegen ziet loopen, krachtens hun inschrijving als zoodanig in de registers van den burgerlijken stand. Dat deze en ook de halfbloeden, geboren voor het meerendeel uit het uitschot der inlandsche vrouwen —— want dat is de waarheid, met welken stralenkrans men het concubinaat ook tracht te omgeven —— slechts zeer weinig gemeen kunnen hebben met de Europeanen, waarmede zij zijn gelijk gesteld en geestelijk slechts voeling kunnen houden met de inlandsche maatschappij, waaruit zij zijn ontsproten, hadden de niet vroede regeerders, aan wie bovengenoemde wetsbepaling te wijten is, gemakkelijk kunnen nagaan, indien zij zich slechts de moeite gegeven hadden, de rassenkwestie te bestudeeren, aan de hand der in de natuur en geschiedenis beschikbare gegevens.

Vanaf het oogenblik dezer gelijkstelling met Nederlanders, stonden alle rangen van het leger open voor deze staatsblad Europeanen, ook de rangen van het officierskorps. Het tot dusverre geheel uit Europeanen bestaande en slechts door Europeanen aangevoerde deel van het leger, onderging hierdoor niet alleen een toenemende verinlandsching, doch ook de inlandsche bataljons ondervonden er den invloed van. Ook hier werden tal van tot dusverre door Europeanen bezette onderofficiers- en officiersplaatsen ingenomen door lieden, die zich meer inlander voelden dan Europeaan.

Welken invloed dit moest hebben op onze Indische strijdkrachten, is duidelijk voor een ieder, die het groote verschil kent in karakter tusschen inlander en Europeaan, in het bijzonder den Noord-Europeaan.

Door alle eeuwen heen, en heden ten dage meer dan ooit, is door de psychiatrische wetenschap erkend, dat een menschenkind niet ter wereld komt als een schoon blad papier, waar men op schrijven kan wat men wil. Het wordt geboren met een KARAKTER, dat zich ontwikkelt volgens vaste

natuurwetten en waarvan school en huisgezin slechts de ruwe kanten kunnen afslijpen; DE KERN BLIJFT ONVERANDERLIJK. En deze kern, ontvangt men van zijne voorouders, dw.z. van zijn ras, als een erfdeel, waaraan even weinig te veranderen valt, als aan de kleur van huid, haar en oogen.

Aan dit feit is dan ook het onafgebroken fiasco toe te schrijven der pogingen, om van inlanders uit de koloniën, ook in geestelijken zin Europeanen te maken, nadat men dit reeds in staatsrechtelijken zin gedaan had. School en omgeving in Europa konden er wel de ruwe kantjes afslijpen, hen zelfs met een vernisje bedekken, dat den aard der kern verborg, doch in de Indische samenleving teruggekeerd, verdween de vernislaag veelal maar al te snel en werd de ware kern bloot gelegd, al bleven de ruwe kantjes er dan ook afgeslepen en bleef een groot deel hunner zich voor den oppervlakkigen beschouwer gedragen als Europeaan.

Aan dezen waan, dat een opvoeding in Europa een inlander verandert in een Europeaan, is waarschijnlijk meer dan aan iets anders de opheffing te wijten van de officiersschool te Meester Cornelis. Eveneens is hieraan waarschijnlijk te wijten, dat zelfs niet als Europeaan ingeschreven inlanders, die eenige jaren in Europa verblijf hebben gehouden, als officier in het leger worden toegelaten o.a. als officier van gezondheid en dat aan de opleidingsscholen voor officier, plaatsen beschikbaar worden gesteld voor inlanders, ofschoon de geschiedenis van alle koloniën door alle eeuwen heen heeft bewezen, dat een opvoeding in het regeerdersland niets verandert aan aard, karakter, wenschen of aspiraties van leden der inheemsche bevolking. In eigen land teruggekeerd, doet het ras onweerstaanbaar zijne rechten gelden. Alle neigingen trekken hen daarheen.

Wetenschap kan men aanleeren, karaktereigenschappen niet. En het zijn deze aangeboren en onveranderlijke karak-

tereigenschappen, DIE HET DOEN EN DENKEN BEHEERSCHEN, veel meer dan aangeleerde kundigheden. Zij beheerschen het zieleleven van den mensch en zijn oorzaak, dat er tusschen ongelijksoortige individuen niet of slechts in geringe mate bestaat, wat men zielverwantschap noemt. Zulke personen kunnen elkaar wel VERSTAAN doch niet BEGRIJPEN, zoodat zelfs gemeenschappelijke pogingen, om tot eenzelfde doel te geraken, zich maar al te dikwijls kenmerken door gebrek aan appreciatie van elkanders handelingen.

Het samenleven van dergelijke ongelijksoortige personen, geeft aanleiding tot voortdurende wrijvingen, die voor de fijnst bewerktuigden het ondragelijkst zijn. Dit nu zijn ongetwijfeld de Europeanen, wat een ieder beamen zal, die zich niet laat verleiden, om de uitingen van indolentie van den inlander, zijn gebrek aan energie en zijn beleefde omgangsvormen, te beschouwen als even zoovele bewijzen van een zachten aard. In werkelijkheid is de inlander zeer ruw bewerktuigd, doch door zijn indolentie en dientengevolge permanente vrees om in moeilijkheden (soesah, zooals hij dat noemt) te geraken, uit hij zijn ruwheid niet op de rechtstreeksche manier, waarop de meer energieke Europeaan dit zou doen, doch langs een omweg. Ieder echter, die zijn meedoogenloosheid tegenover zwakkeren kent, zal 't eens zijn, dat zoo iemand nimmer een fijn bewerktuigd wezen kan zijn. Ook de volkomen afwezigheid in zijn taal van woorden, die de hoogere zedelijke gevoelens uitdrukken, zooals dankbaarheid, zelfopoffering e.d. leveren een verder bewijs voor die stelling. Wat voorts zijn beleefdheid betreft, deze hangt bij hem, evenals bij anderen meer samen met den lichaamsbouw dan met het karakter. Beleefdheid is geen karaktereigenschap, doch een wijze om zich te uiten en nu zien we overal hetzelfde verschijnsel: „hoe fijner botten en gewrichten, hoe leniger, (Maleiers, Zuid-Europeanen) hoe meer

strijkages en beleefdheidsvormen; hoe grover (Germanen, Negers enz.) hoe ruwer en onbehouwener in het optreden.

Hoe men den maatregel der regeering, om lieden, die geen Europeaan zijn en ook niet kunnen zijn, tot Europeaan te stempelen, ook tracht goed te praten, door het bestaan van raseigenschappen te ontkennen, zoo valt den niet door dogma's uit zijn evenwicht gerukten criticus toch onmiddellijk de psychische minderwaardigheid op, in het geheele wezen dezer oosterlingen, waaraan zelfs het bezit van een academisch diploma, gepaard aan de hoffelijkste vormen, geen verandering kan brengen. En dat deze psychische minderwaardigheid —— die oorzaak is, dat de als soldaat aangeworven boerenjongen, instinctief tegenover hen zijn meerderheid voelt, niettegenstaande hun meerdere schoolsche wijsheid —— een gevolg is van hun afkomst, wordt zeker het beste bewezen door de omstandigheid, dat de eigenaardigheden van de inlandsche psyche verdwijnen, naarmate het individu door afstamming den Europeaan naderbij komt.

Werkte de intocht in de Europeesche bataljons, van deze minderwaardige personen, reeds demoraliseerend op den soldaat —— want de voortdurende omgang met geestelijk minderwaardige personen werkt demoraliseerend, zelfs op het manlijkste karakter —— erger was het, dat ook de leiding van het leger verslechterde door de toelating dezer personen in de rangen der aanvoerders.

Wat een aanvoerder in de eerste plaats noodig heeft, is karakter en waar het hier een Europeesche strijdmacht gold, natuurlijk een Europeesch karakter.

Voor aanvoerders in een dergelijke strijdmacht, deugen slechts personen, die Europeesche begrippen bezitten omtrent mijn en dijn, recht en onrecht, netheid en wanorde, tucht en ontucht, zindelijkheid en onreinheid, vlijt en luiheid, voortvarendheid en indolentie, in één woord die duizenderlei begrippen, die te zamen het karakter vormen. Dit

Europeesche karakter nu konden personen, die geen Europeanen waren, dikwijls geen druppel Europeesch bloed in de aderen hadden, onmogelijk te voorschijn brengen. ZIJ KONDEN SLECHTS HUN INLANDSCH KARAKTER VERTOONEN EN DEDEN DIT OOK IEDEREN KEER, DAT ER FACTOREN OP HEN INWERKTEN, DIE HEN DAARTOE DREVEN.

Een gevaarlijk keerpunt in de organisatie van het leger was hiermede bereikt. Het beteekende, dat karakter en verstand, bij de waardebepaling van aanvoerders en kader, een bijzaak geworden waren en schoolsche wijsheid en plooibaarheid in den vervolge den doorslag zouden geven. In het verwerven nu dezer laatste factoren, om hem in het leven vooruit te brengen, is de inlander geheel opgewassen tegen den Europeaan, ja heeft zelfs een voorsprong op hem.

Bekend is, dat personen met een weinig ontwikkeld geestelijk leven, d.w.z. die weinig hun verstand gebruiken, over het algemeen een goed geheugen bezitten, zooals dieren dit over het algemeen ook bezitten. Door het weinig gebruiken van hun verstand hebben zij zich aangewend, zich op het geheugen te verlaten, waardoor zich dit bijzonder ontwikkelt. Dit nu is bij inlanders in hooge mate het geval Zij verkeeren daardoor in een gunstige positie, om het product van anderer verstand in zich op te nemen, terwijl hun gemakzuchtige aard er zich bijzonder toe leent, dat zij uren lang rustig voor een boek kunnen zitten en den inhoud ervan in hun geheugen prenten, waar het meer energieke Europeesche kind met moeite op zijn zetel te houden is. Zoodra het er echter op aan komt, om dit geheugenwerk door logisch denken vruchtbaar te maken en zoodra energie gevorderd wordt, om het in practijk te brengen, dan overvleugelt de Europeaan hem ieder oogenblik.

Een inspecteur van inlandsch onderwijs heeft bovenvermelde eigenschap van den inlander zeer juist weergegeven toen hij zeide:

„Een inlander is een ideaal wezen om een examen te doen. „Hij is dan te vergelijken bij een vat, waarvan het kraantje „wordt open gezet. Alles wat erin zit loopt eruit, maar ver- „wacht ook nooit iets anders, dan wat er in gedaan is."

Dat de inlander in plooibaarheid den Europeaan verre overtreft, kan van zoo algemeene bekendheid worden geacht, dat het haast overbodig mag genoemd worden, om het nader aan te toonen. Het komt met zijn indolenten aard overeen, om alle zwarigheden steeds te vermijden, al sluit dit in zich, dat 't doel langs een omweg moet worden bereikt. Zijn lijdzaamheid en plooibaarheid zijn eenvoudig negatieve eigenschappen. Een gevolg van zijn weinig energieken aard. Zij komen hem echter, bij de wijze waarop onze Indische strijdkrachten georganiseerd zijn, zeer te stade, om hem een hoogere plaats te doen innemen, dan met het oog op de strijdvaardigheid van het leger wenschelijk moet geacht worden.

Was het bijzijn dezer minderwaardige hem opgedrongen kameraden en aanvoerders reeds onaangenaam voor den Europeeschen soldaat en werkten zij reeds demoraliseerend, erger werd het nog toen, bij het doordringen dezer oosterlingen in de hoogere officiersrangen, adviezen binnen kwamen en maatregelen genomen werden, die de verinlandsching van het Indische leger nog meer in de hand werkten en evenzoo de demoraliseering van den Europeeschen soldaat. En dat dit laatste euvel geene grootere afmetingen aannam is daaraan te danken, dat de flinke aard van dezen krijger zich instinctief verzette tegen de demoraliseerende invloeden, die op hem inwerkten.

Het fnuikende van deze maatregelen was, dat zij geleidelijk ingevoerd werden en, op de wijze zooals een sluipende ziekte het lichaam sloopt, langzaam het prestige aantastten van den Europeeschen soldaat en hem neerhaalden van het hooge standpunt dat hij innam.

Een der eerste dezer maatregelen was de verheffing van den Amboineeschen soldaat en zijne geleidelijke gelijkstelling met den Europeeschen. Met deze geleidelijke gelijkstelling ging gepaard een langzame declineering van den Europeeschen soldaat, zoodat toen de werving van Europeanen steeds ongunstiger resultaten gaf en ten gevolge van de wantoestanden in het leger een steeds toenemende geest van ontevredenheid zich onder de Europeesche soldaten vertoonde, geene maatregelen genomen werden om de redenen ervan weg te nemen, doch men zich op het standpunt plaatste, DAT HIJ BEST VERVANGEN KON WORDEN DOOR AMBOINEEZEN, hierbij inbegrepen de Menadoneezen, en de werving onder die lieden met kracht werd ter hand genomen.

Wat de verheffing der Amboineezen in de hand werkte, was de invloed der zending, die er steeds op berekend is geweest om, ten einde haar invloed op de inlandsche wereld te vermeerderen, haren proselieten een bevoorrechte plaats in te ruimen. Zij trachtte hiermede daadwerkelijk de door haar gepredikte stelling te bewijzen, van de meerwaardigheid van den christen inlander boven zijn heidenschen of mohammedaanschen rasgenoot. Want die bevoorrechte plaats was immers slechts te bereiken door den christen Amboinees, daar door de geheel onnoodige opname van varkensvleesch in het menu der Amboineezen, de mohammedaan werd buitengesloten, terwijl het als een vanzelf sprekend feit gold, dat de weinige heidenen, die in de Amboineesche bataljons werden ingelijfd, vanaf dat oogenblik gerekend werden christenen te zijn. De doopformaliteit had zoo noodig later wel plaats en voor hen vormde het varkensvleesch geen bezwaar.

Voor de als Europeaan te boek staande inlanders en mestiezen [1]) was deze aldus tot werkelijkheid geworden leer,

[1]) Het woord mesties is hier gebruikt instede van het meer gebruikelijke sinjo, omdat de Oost-Indische mestiezen dit woord sinjo als een scheldwoord beschouwen.

dat uiterlijke godsdienstvormen en niet ingeboren karaktereigenschappen, de waarde van den mensch bepalen, in hooge mate verleidelijk, daar ze hen stelde boven de massa der niet-christen inlanders, die de groote meerderheid vormen der bevolking, en hen absoluut gelijkwaardig maakte aan den Europeaan.

Een andere en zeker niet de minst krachtige factor, die medewerkte tot declineering van den Europeeschen soldaat en geleidelijke verinlandsching van het Indische leger, werd gevormd door de met inlandsche en mestiezen vrouwen gehuwde Europeanen.

Overal en ook in de Hollandsche koloniën doet zich het verschijnsel voor, dat de Europeanen, die met inlandsche of mestiezen vrouwen gehuwd zijn, renegaten worden en verraders van hun ras. Dit ligt in den aard der zaak. Door hun huwelijk zijn zij uit de Europeesche en in de inlandsche wereld getreden, want hunne kinderen zijn mestiezen. Hun geheele streven, vanaf dat oogenblik, is er dan ook op gericht, om alles wat Europeaan of Europeesch is, te declineeren en te trachten de superioriteit te bewijzen van de wereld, waarin zij zijn afgedwaald.

En wie kon nu beter gedeclineerd worden dan de onder de meest ongunstige omstandigheden levende Europeesche soldaat? En hoe kon dit beter gedaan worden dan door die omstandigheden niet te verbeteren doch zoo mogelijk te verslechteren?

Welken goocheltoer men heeft uitgehaald, door den Amboinees gelijkwaardig te proclameeren aan den Europeaan en superieur aan den niet christen-inlander, kan het beste beoordeeld worden, indien men hem in zijn eigen heemstede gade slaat en hem in die omstandigheden vergelijkt met den Javaan. Uit niets blijkt dan zijn superioriteit! Eer het tegendeel! Ook zijn geschiedenis bewijst dit laatste! Vonden de Europeanen bij hun komst in den Indischen Archipel, op

Java een machtig rijk, dat koloniën stichtte in alle deelen van den Archipel en welks maatschappelijke toestand een vrij hoog peil van beschaving aanduidde, de bevolking van Amboina en de Minahassa kon moeilijk anders dan met den naam van wilden bestempeld worden.

Zooals blijkt uit de samenstelling van het leger in het jaar 1830, was er toen ter tijd nog geen sprake van het innemen van een bevoorrechte plaats door de Amboineezen. Hun opstand, na de teruggave der koloniën door de Engelschen, lag wellicht nog te versch in het geheugen, dan dat de invloed der zending zich kon doen gelden. Zelfs in de vijftiger jaren was men zoo weinig overtuigd van de inferioriteit van den Javaan, tegenover de superioriteit van den Amboinees, dat de bezetting van de forten in de Molukken bestond uit Javaansche soldaten.

Ofschoon de zending, reeds meer dan een eeuw, middels goede scholen, getracht heeft den Amboinees tot een hooger geestelijk peil op te voeren en daarin door de regeering krachtig gesteund werd, zoo kunnen de pogingen, om hem voeling te doen krijgen met de westersche wereld, vrijwel als mislukt worden beschouwd. Hij is oosterling gebleven in geheel zijn geestelijke leven. En zelfs zijn jarenlange voeling met de westersche wereld, indien hij in gouvernementsdienst treedt, verandert hieraan niets.

Een bijzonderheid die hiervoor pleit en een ieder moet opvallen, die er eenige aandacht aan wijdt, is het „dolce far niente" bedrijf, dat de gepensionneerden in de residentie Amboina bijna zonder uitzondering uitoefenen. En dat niettegenstaande zeer velen hunner, vooral die welke uit het leger afkomstig zijn, zich nog in de kracht van hun leven bevinden. Juist deze zouden, den financieelen steun bezittende van de werkelijk mooie pensioenen die zij trekken, zich aardig vooruit kunnen werken, indien zij zich op landbouw en veeteelt wilden toeleggen, maar, zoo redeneeren zij, om later

weer te gaan werken, daarvoor zijn wij niet in dienst gegaan.

Ofschoon die gepensionneerden, en vooral de onderofficieren onder hen, in het leger een goede verpleging gewend zijn geweest —— immers deze laatsten worden o.a. per paketvaart stoomer als 2e klasse passagier overgevoerd —— zinken zij, weer naar hunne heemstede teruggekeerd, onmiddellijk terug op het peil, waarop zij vroeger leefden. Hunne huizen zijn even primitief als alle Inlandsche huizen in die streken, waarin glazen vensters en deuren geheel ontbreken, terwijl zij, wat het eten betreft, zich tevreden stellen met het eenvoudige menu hunner landgenooten. En dit menu is werkelijk allerprimitiefst. Al de lekkere sambalans en sajorans die de eenvoudigste Javaansche huisvrouw weet te vervaardigen, zoekt men tevergeefs in de Molukken. Alles wordt eenvoudig gekookt of in het vuur gebakken en zoo gegeten. Meer samengestelde bereidingswijzen zijn „terlaloe soesah!" Beperk je behoeften tot een minimum, des te minder behoef je uit te voeren, is vrijwel de leidende gedachte, die de geheele inlandsche bevolking der Molukken beheerscht. Dat dit de leidende gedachte is, en geen spaarzin haar noopt haar verbruik in te perken, bewijzen de getallen harer spaarpenningen.

De meest fnuikende bepaling, om voor den Europeeschen soldaat een onhoudbaren toestand te scheppen en zijn moreel te knotten, is zeker wel die geweest, waarbij aan de afzonderlijke kazerneering van Inlanders en Europeanen een einde gemaakt werd. Vanaf dat oogenblik was de Europeaan gedoemd in een inlandsche omgeving te leven. Welk een demoraliseerenden invloed dit op hem moest uitoefenen, werd door een Europeesch officier uiteengezet in een artikel in de Javabode, ten tijde dat in Holland het Christelijke bewind hoogtij vierde. Hoe deze officier over den toestand dacht, zij het beste in zijne eigene woorden weergegeven. Verontwaardigd schrijft hij:

„Zoo vaak heb ik mij geërgerd over de koude hautaine wijze, waarop officieren oordeelden over den soldaat, erover spraken, als over Falstaff's „zuiperds en rinkelrooiers!" om dan een eind verder, een beschrijving gevende van het leven op een post, te zeggen:

„De soldaten-chambree bestaat uit een lange, lage loods, waar slaaptafel aan slaaptafel (in gewone garnizoenen ten minste nog kribben) naast elkander gerijd staan. Tusschen de wanden en de slaaptafels is een gang van één meter. Tusschengangen bestaan niet. Bijzondere rijksaards —— ook in de soldaten maatschappij bestaan kapitalisten —— hebben nog een bultzak. De overigen prefereeren een zachte plank. In dezelfde chambree huist ook de inlandsche soldaat met vrouw en kind.

Voor den buitenstaander, die niet, vanaf de reveille tot het slapen gaan, gedwongen is in die arke Noachs verblijf te houden, is zulk een kijkje op de compagnie zeer eigenaardig en nooit zal ik den indruk vergeten, welken ik, als jong pas uit Holland gekomen broekje den weekdienst verrichtend, daardoor kreeg van het Indische soldatenbestaan.

Over het algemeen zijn de soldatenkamers, gedurende de oogenblikken, waarop er officieren kunnen verschijnen, taboe of pemali voor de vrouwelijke kunne, doch nauwelijks heeft het signaal weerklonken, dat van de chambree weder een vrouwenverblijf maakt, of daar stroomen ze binnen.... de soldaten bloempjes! Meestal leelijk en verfomfaaid, schreeuwerig en onhebbelijk, maken ze een verre van sympathieken indruk en moet ik het uit het volst van mijn hart beamen, dat het niet anders kan, dan dat ze den blanke, die met hen leeft, moreel naar beneden moeten trekken. Omgeven door drommen van bruine, naakte kleuters, die iederen blanke onverstoord hun „Daah oom" toeroepen, vullen zé de chambree met hun krijschend gesnater, lokken platte grappen, obscene toespelingen uit en slagen er over het algemeen in, iederen

Europeaan binnen een kwartier uit de kamers en uit het dagverblijf te hebben verdreven. Dan zijn ze „onder ons", maken het zich gemakkelijk in een zoo luchtig mogelijk toilet, schreeuwen, eten, snoepen en twisten, en hebben het gezellig. Zoodoende is het dagverblijf voor den Europeaan op een post steeds ongenietbaar en richt hij per slot van rekening zijn schreden, telkens als hij geen dienst heeft, naar de cantine, tegenwoordig meer wijdsch betiteld als: „soldaten sociëteit". Een enkel biljart geeft er nog wat afleiding; hier en daar ligt een oud, bevlekt en verkreukt tijdschrift (in een apart drankvrij lokaal liggen over het algemeen verscheidene goede illustraties) doch overigens vindt hij er niets dan de beruchte kletstafel. Tja! en wat zal hij daar anders doen dan paitjes drinken en zich, dag in dag uit en jaar in jaar uit, al maar oefenen om in die bezigheid een trap van volmaaktheid te bereiken, welke hij in het moederland nooit zou gehaald hebben!

Zeker hij kan er ook nog wat anders dan jenever krijgen; bier, limonade, whiskey, port, 't staat alles klaar om ingeschonken te worden, doch uit economische overwegingen drinkt hij jenever, omdat niets goedkooper is.

De Europeaan was, als recruut bij de depots, nog niet de verslaafde aanhanger van A. V. H. en Bols. Er zijn meer Europeanen dan men denkt, die —— ten minste daar —— een glas limonade of bier prefereerden boven hun spatje. Doch de ellende in het vreemde land, het heimwee en de invloed der oude soldaten, halen dat smaakje er gauw uit, temeer daar alleen jenever geschikt heet om zoo'n heelen avond rondom de kletstafel gebruikt te worden en bovendien uiterst goedkoop is.

Dat begint reeds in de groote garnizoenen. Een tehuis hebben ze niet, behalve de cantine; de chambrees zijn slecht verlichte en ongezellige hokken; in de stad vinden ze, behalve de bordeelen, totaal geen afleiding; wat rest hun dan

anders dan, na wat doelloos geslungel langs 's heeren wegen, in de cantine te gaan zitten, als redmiddel tegen die doodelijke, ontzenuwende verveling? En daar rondom de groote tafel, bij het dikdoen der ouderen, leert de kwajongen van negentien, twintig jaren zich schamen, dat ook hij nog niet den eenen „dikkop" na den anderen door zijn keelgat kan jagen, wil voor vol aangezien worden en krijgt langzamerhand den smaak wel beet.

Maar op een post is het nog een graad of wat erger! Bestaat er op Java althans nog eenigszins gelegenheid om andere tijdpasseeringen te vinden en is de dienst daar ten minste zoo druk, dat hij over het algemeen des morgens niet achter „de vierkante post" komt, op een post is de cantine alles, omsluit ze het geheele beklagenswaardige bestaan van den Europeaan. Wat wordt er op een post, met een bezetting van slechts enkele groepen, voor dienst gedaan, tenzij men het eerzame grasjestrekken, of brandhout halen, of een enkele keer een uurtje schieten WERKEN wil noemen.

Wij officieren hebben het meestal razend druk, maar wanneer ik dan des morgens om een uur of tien voorbij de cantine kwam en deze reeds vol bitterliefhebbers zag, dan vroeg ik mij vaak moedeloos af of het geheele korps officieren, het geheele legerbestuur niet de hoofdschuldigen er aan zijn, dat de soldaat over het algemeen hier aangeschreven staat als Jantje Nathals! We weten het allen, dat een man, die den geheelen ochtend van tien tot één, en des avonds van vijf tot tien, dag in dag uit, zonder eenige bezigheid, zonder eenige afleiding, zonder eenige belangstelling van onze zijde, in de cantine MOET zitten, omdat hij nergens anders terecht kan, en die geen kracht genoeg bezit om tegen zich zelf te strijden, ... een drinkebroer, een dronkaard MOET worden. O! 't valt zoo gemakkelijk, om met verontwaardigd gezicht te zeggen, dat de Europeesche soldaat toch zoo zuipt en nog gemakkelijker is het, om er zich met een Jantje van Leiden

af te maken, door te beweren: „dat het nu eenmaal niet anders kan" .... maar zoolang alle omstandigheden erop berekend schijnen te zijn om den Europeaan naar de cantine te drijven, zoolang hij niet een omgeving vindt, waar hij gezelligheid en afleiding kan krijgen, ook buiten de jeneverflesch om, zoolang zijn zij, die den huidigen toestand geschapen hebben en handhaven, moreel verantwoordelijk voor iederen flinken jongen kerel, die hier naar den kelder gaat. Dezen kunnen niet anders, ze worden zoo ondanks zichzelven, ondanks den wil, dien ze misschien nog de eerste tijden hadden om zich boven hunne omgeving uit te vechten. Slechts enkelen houden zich staande, blijven krachtig zich verzetten tegen het neersleurende gedoe; dat zijn figuren die door hun karakter uitblinken en aanspraak hebben op ieders bewondering!

Of er nu werkelijk zoo gedronken wordt? Enkele cijfers! Ik was op een post met vijfentwintig Europeanen en voor de rest Soendaneezen. Gemiddeld werden er per tien dagen in de cantine verkocht ruim vijftig flesschen jenever van dertig borrels, 3 flesschen cognac van 20 borrels en een vijftal flesschen whiskey enz. Van die 25 man waren er 2, die slechts bier dronken, 3 anderen dronken hoogstens een of twee bittertjes per dag. Twintig anderen dronken dus per tien dagen ongeveer zestien honderd borrels of 8 borrels per man en per dag! Hierbij komen dan nog een vierhonderd fleschjes bier. Dat was nu op gewone dagen; was er een bijzondere aanleiding, dan steeg het verbruik bedenkelijk. Toch geloof ik, dat een hoeveelheid van ongeveer een halve liter alcohol per dag tot nadenken moet stemmen, wanneer dat het gemiddelde borreltje van den fuselier moet heeten! Of is zulk een euvel soms geheel zonder gevolgen? Vraag daar maar eens naar te Ngawi en in de militaire gevangenis te Tjimahi. Vraag daarvoor eens ter inzage een ziekte- en sterfte-statistiek van dit leger en ge zult begrijpen, hoeveel

van die menschelijke wrakken schipbreuk leden in den alcohol! Hoevelen van hen waren niet flinke, oppassende soldaten, tot ze in den jeneverroes slingerden naar het bordeel, om voor hun geheele leven geknakt te worden. Hoevelen vergaten niet, onder den invloed van een borrel, hun kunstmatig aangeleerde tucht en verdwaalden voor den krijgsraad?

En toch, volmondig wil ik erkennen, dat onze Hollandsche soldaat hoog bij mij staat aangeschreven. Beroerd militair in de vredesgarnizoenen en drinkebroer, door den dwang der omstandigheden, welke hem een paria maken der Indische maatschappij, behoudt hij tot het einde toe toch nog vaak zoovele goede eigenschappen, dat juist deze ons moeten prikkelen, om iets meer van hem terecht te brengen. Moedig, betrouwbaar en opofferend als de nood aan den man komt, aanhankelijk voor degenen van wie hij weet, dat zij hart voor hem hebben, hulpvaardig tegenover zwakken, is dat niet een kerel, van wien het jammer is, als hij in de jenever verdrinkt?

Geeft bovenstaande schets reeds een typischen kijk op de wijze waarop, onder het gouverneurschap Idenburg en daarvoor, de Europeesche soldaat behandeld en verpleegd werd en zien wij eruit, dat zijne levensomstandigheden alleszins te wenschen lieten, in niet geringe mate werd zijn toestand nog verslechterd toen onder den legerkommandant van Daalen de soldatenmenages werden afgeschaft en ook in de vredesgarnizoenen de soldaat zijn eigen potje moest koken. Een dergelijke order typeert den persoon die haar uitvaardigde. Slechts een niet-Europeaan was in staat haar uit te vaardigen, want wie er het zwaarst door getroffen werd, was de zonder inlandsche huishoudster levende Europeaan. Zelden heeft een order dan ook zooveel afkeuring uitgelokt, zoowel van de zijde der Europeesche soldaten als officieren. Het is onnoodig hier in bijzonderheden te treden over de nadeelen, die er uit voortsproten voor den Europeaan. Een ieder bekend met de toestanden in het leger weet, dat hij er door in de

handen viel van de gewetenlooze kazernebloempjes, die hem afzetten zooveel zij konden, of dat een slechte en ongeregelde voeding er het gevolg van was, zoodat de man, instede van in het garnizoen zich te kunnen herstellen van de ontberingen te velde, dikwijls ondervoed werd.

Weliswaar heeft de order niet lang stand gehouden, daar het onzinnige er van in de practijk te duidelijk te voorschijn trad, en werden de soldatenmenages weder ingevoerd, doch dat zij werd uitgevaardigd en nog eenigen tijd stand heeft gehouden, bewijst wel, hoe de Europeesche soldaat volkomen als een te verwaarloozen factor beschouwd werd. En hij wordt dit nog heden ten dage door de niet-Europeesche leden van het officierskorps, die niets liever zouden zien, dan dat hij maar geheel van het tooneel verdween, om plaats te maken voor een volkomen Indische strijdmacht. En toch wordt de waarde van het Indische leger als Nederlandsche strijdmacht geheel bepaald door de daarin aanwezige Europeanen. De trouw der Amboineezen, met inbegrip der Menadoneezen staat en valt met de hen toegekende voorrechten, [1]) terwijl de voortdurende reclamezucht waarvoor zij berucht zijn, hen stempelt tot ontevredenen, die zich steeds verongelijkt wanen. Men moet wel zeer naïef zijn om zich te verlaten op de trouw van chronisch ontevredenen, die in hun geheele doen en denken buitendien volkomen inlandsch zijn. De overwinning indertijd door Japan op Rusland behaald, heeft wellicht in geen land grooter vreugde verwekt dan in Amboina. Toch was alles wat de bevolking toen ter tijd van beide rijken bekend was, niets dan dat Japan een Aziatische mogendheid was en Rusland gerekend werd een Europeesche te zijn. De vreugde sproot louter voort uit de overweging, dat een

---

[1]) Voor een groot deel reeds verdwenen, door een behandeling op gelijken voet van de overige inlanders. Het typeert de Amboineezen en Menadoneezen, dat zij dit beschouwen als een achteruitstelling van hun landaard.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Aziatische mogendheid een Europeesche geklopt had. Deze vreugde, die zelfs den oppervlakkigen toeschouwer moet zijn opgevallen, zegt genoeg op welk standpunt de Amboinees zich stelt tegenover den Europeaan. En het feit, dat die Europeaan Hollander is, verandert niets ter zake.

Instede dat men den Europeaan handhaafde op het hooge standpunt, waarop hij volgens aard en karakter behoort te staan en de zwakkelingen onder hen steeds voorhield: „je bent meer dan een inlander, je staat veel hooger en je behoort je naar dien maatstaf te gedragen", werd hij neergehaald van het hooge standpunt, waarop hij stond en hem in de ooren gebazuind, dat hij niets beter was dan een inlander, dat hij heelemaal geen recht had te verwachten, dat met zijn aard en karakter rekening zoude gehouden worden en hij zich slechts te schikken had naar de eigenaardigheden der inlandsche volkeren, waartusschen hij werd neergetrapt. Instede dat hem werd voorgehouden, dat HIJ ALLEEN de krijgsmacht vormde waarop het Hollandsche gezag rustte en de inlandsche soldaten slechts hulptroepen waren, in het aanzijn geroepen, om zijn taak te verlichten, werd de leer verkondigd, dat men hem feitelijk wel missen kon en hij met iedere behandeling genoegen had te nemen.

Is het te verwonderen dat deze jarenlang voortgezette mishandeling een gunstigen bodem vormde, waarop de door volksmenners als Sneevliet en consorten, verkondigde leer, die vrijwel neerkomt op: „weg met alle tucht" wortel kon schieten? En was iets anders te verwachten dan dat op de vloot, waar dezelfde toestanden heerschten, zich ook een gunstige bodem vormde voor die leer? Immers ook hier had men de afscheiding tusschen inlander en Europeaan laten wegvallen en den Europeeschen matroos gedwongen dag aan dag, in een zeer beperkte ruimte, samen te leven met lieden, wier geheele doen en laten hem in hooge mate onsympathiek waren, en hem geplaatst onder chefs wien hij, niettegen-

staande hunne schoolsche ontwikkeling, de zijne verre overtrof, toch niet de achting kon geven, die voor het handhaven van een goede tucht noodzakelijk is. [1])

Al moge ook de Europeesche matroos of soldaat, wien steeds de waan wordt voorgepredikt, dat er geen raseigenschappen bestaan, het geheele doen en laten der inlanders en mestiezen soms toeschrijven aan persoonlijke en niet aan raseigenschappen, zoo verandert dit toch niets aan het feit, dat het bijzijn dier lieden hem steeds onaangenaam prikkelt en zijn toestand op den duur ondragelijk maakt.

Niet ten onrechte zegt de psychiatrische wetenschap: „ieder mensch bezit wat men een geestelijke uitwaseming „zou kunnen noemen, een zeker iets dat zijn bijzijn voor „anderen sympathiek doet zijn of onverdragelijk maakt." Het is deze geestelijke uitwaseming, die het eene ras een afkeer doet gevoelen voor een te nauwe aanraking met het andere ras. Nu kan een bevel van hooger hand het hoogststaande ras wel dwingen om de geestelijke uitwaseming te

---

[1]) Als een kenschetsend staaltje van de meening, die bij den Europeeschen soldaat voorzit bij de beoordeeling zijner niet-Europeesche officieren, moge het volgende voorval dienen, dat zich afspeelde, tijdens generaal van der Willigen legerkommandant was.

Toen ter tijd was Batavia twee luitenant-generaals rijk en de andere stond aan de donkere zijde van de kleurstreep, terwijl ook zijne gelaatstrekken duidelijk zijn Inlandsche afkomst verrieden.

De legerkommandant had de gewoonte iederen dag een morgenritje te maken, vergezeld van zijn adjudant. Op een dezer ritjes verzuimde een wacht, die gepasseerd werd, bijtijds in het geweer te komen en den generaal het verschuldigde eerbewijs te brengen. De kommandant der wacht, door den adjudant hierover onderhouden, verontschuldigde zich met te zeggen, dat hij de wacht onmiddellijk had laten aantreden, nadat de schildwacht het voorgeschreven sein daartoe gegeven had. Hij wendde zich daarop tot den schildwacht en vroeg dezen, waarom hij het sein niet bijtijds gegeven had. De schildwacht, een Hollandsche boerenjongen, antwoordde — in zijn eenvoud zijne gedachten waarheidsgetrouw tot uiting brengende — ja sergeant, deze generaal is een Europeaan, dat valt niet zoo op dat ie officier is; als 't die andere geweest was, die blauwe, die zou ik gauw genoeg in de gaten gehad hebben; m.a.w. wij soldaten vinden er altijd iets abnormaals in, als wij een kleurling als officier zien. Wij bekijken hem nauwkeurig om ons te overtuigen, dat onze oogen ons niet bedriegen.

verdragen van een lager staand ras, doch dergelijke bevelen wekken op den duur nog grooter onwil op, dan het bevel, om een stinkende lichamelijke uitwaseming te leeren verdragen, zonder maatregelen te mogen nemen om er een einde aan te maken.

In de laatste jaren heeft men in Indië dikwijls de uitdrukking kunnen opvangen: „dat de officieren niet meer zeker zijn van hunne manschappen, dat zij niet meer op hen kunnen vertrouwen". In het midden latende, welke waarde aan deze uitlatingen moet gehecht worden, zoo is het feit toch niet te ontkennen, dat in het lichaam onzer Indische strijdmacht, dat deel, dat de ruggegraat er van vormt, de Europeesche krijger, stelselmatig verwaarloosd is geworden.

Reeds sinds een lange reeks van jaren levert de werving van Europeesche soldaten zeer slechte resultaten op en ook het aantal volbloed officieren is beduidend geslonken. Evenals eertijds de dienst in de Romeinsche legioenen aan een ieder, die zich onder de vanen schaarde, voldoende onderhoud waarborgde gedurende zijne jonge jaren en een verzekerd bestaan na zijn ontslag, zoo waarborgt een dienstneming in het Indische leger aan een ieder hetzelfde. Voor tal van arme drommels, die voldoende kracht en moed bezitten, moeten deze voorwaarden een voldoend lokaas vormen om tot dienstneming te verleiden. Wanneer we nu zien, dat niettemin het aantal vrijwilligers sinds een lange reeks van jaren steeds onvoldoende geweest is en eindelijk bijna niemand meer zich aanmeldt, terwijl tal van goede elementen weigeren zich te reëngageeren, dan kan de reden geen andere zijn, dan dat de toestanden in het leger van dien aard zijn, dat het verblijf er in voor den Europeaan onhoudbaar is.

Het moet een zeer verkeerde politiek geacht worden, om dit te ontkennen, of de reden van dien toestand te zoeken in andere oorzaken dan de ware.

Werd in het begin van dit opstel, daar waar de door

Marius bewerkstelligde hervorming van het Romeinsche leger besproken werd, er op gewezen, dat de veranderde samenstelling der Romeinsche strijdkrachten niet naliet haar invloed te doen gelden op de politiek, hetzelfde kan gezegd worden met betrekking tot onze Indische strijdkrachten. Onze koloniale politiek der laatste decenniën draagt er duidelijk den stempel van, dat ons Indische leger opgehouden heeft een Europeesche strijdmacht te zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

M
leg
sai
inv
wo
On
delij
heef

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA